

دانشگاه فرهنگیان
فصلنامه علمی تخصصی
پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی
دوره پنجم، شماره اول، بهار ۱۴۰۲

ارزیابی تأثیر روش تدریس «ایفای نقش و نمایش» در ارتقای علاقه‌مندی دانش آموزان به درس جغرافیا (مطالعه موردی: دانش آموزان رشته انسانی آبادان)

ارسال: ۱۴۰۱/۱۲/۱۱
پدیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸
علی رضائی^۱
سید یوسف هاشمی،^۲ الهه قناعتیان^۳

چکیده

علاقه‌مندی دانش آموزان به موضوع درس در امر یادگیری نقشی محوری ایفا می‌کند. روش تدریس در جریان تفهیم درس با توجه به کمبود امکانات، نبوغ و هنر معلم را می‌طلبد. روش‌های نوین تدریس که مبتنی به فعالیت‌های علاقه ساز دانش آموزان است می‌تواند یادگیری و نتیجه آموزش را ارتقاء دهد. تحقیق حاضر به منظور ارزیابی تأثیر استفاده از روش ایفای نقش و ترکیب آن با نمایش در علاقه‌مندی دانش آموزان به درس جغرافیا انجام شده است. روش تحقیق مبتنی بر توصیف عملکرد تجربی می‌باشد. جامعه آماری از بین دانش آموزان در دسترس نگارندگان که ۴۵۵ نفر بوده‌اند از مجموع آن‌ها به‌طور تصادفی و با استفاده از روش مورگان ۲۰۸ نفر به‌عنوان حجم نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. در کلاس‌هایی که به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند روش ایفای نقش و نمایش اجرا شد و با دیگر باقیمانده جامعه آماری مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج نشان دادند که استفاده از روش ایفای نقش و نمایش در درس جغرافیا، علاقه‌مندی دانش آموزان به این درس را افزایش می‌دهد.

واژگان کلیدی: علاقه، جغرافیا، ایفای نقش، دانش آموزان.

۱- کارشناسی ارشد وزارت آموزش و پرورش- آموزش و پرورش استان مرکزی
۲ - کارشناسی ارشد وزارت آموزش و پرورش- آموزش و پرورش استان خوزستان (نویسنده مسئول)
uhj1363@gmail.com

۳ - کارشناسی وزارت آموزش و پرورش- آموزش و پرورش استان خوزستان

مقدمه

امروزه روش‌های تدریس به کلی تغییر کرده‌اند و معلم‌ها می‌دانند که نمی‌توان مانند گذشته آموزش دهند، زیرا یادگیری امری درونی است و به جای زور و اجبار قدیمی باید در دانش آموزان علاقه و انگیزه برای یادگرفتن را ایجاد کرد. آموزش و پرورش باید همه جوانب زندگی آدمی را در برگیرد و در جهانی که فناوری در آن شتابان تغییر می‌کند و دانش به صورت روزافزون تولید می‌شود، بتواند بیش از مجموعه‌ای خاص از اطلاعات را تعلیم دهد و به بسط شکوفایی قابلیت‌های آدمی بپردازد (میکائیلی و معتمدی، ۱۳۹۵: ۱۰) مهم‌ترین رکن هر نظام آموزشی، یادگیری کسی می‌باشد که در حال فراگیری است. در شیوه‌های متعدد در مدارس مختلف هدف اصلی همه تلاش‌ها این است که دانش‌آموز مطلب درسی را یاد بگیرد. یادگیری می‌تواند همراه با ممارست‌های طولانی و بدون علاقه هم صورت گیرد اما این نوع یادگیری نمی‌تواند آموختنی باشد که به شکوفایی خلاقانه دانش‌آموز کمک کند زیرا بدون در نظر گرفتن علاقه فراگیرنده، قسمت اصلی یادگیری خلاقانه ناقص می‌ماند. به همین خاطر در آموزش و پرورش‌های نوین این مسئله اهمیت ویژه‌ای دارد. تربیت و پرورش افراد خلاق، متفکر و مولد، محور هدف‌های آموزش و پرورش امروز است به این منظور نوآوری در برنامه، محتوا، روش آموزش و ارزشیابی امری اجتناب‌ناپذیر است (عبدی و پرویزی، ۱۳۹۵: ۴۸). برای آنکه به هدف‌های اصلی آموزش نائل شد باید اساس و پایه آن مبتنی بر ایجاد علاقه و لذت در دانش‌آموز نسبت به مطالب درسی باشد بدون در نظر گرفتن خواست یادگیرنده می‌توان گفت که حتی استفاده از تکنیک‌های نوین آموزشی بی‌فایده خواهد بود و نمی‌تواند مشارکت دانش‌آموزان در درس را به همراه داشته باشد. آموزش یک تلاش آگاهانه و برنامه‌ریزی شده است که برای ایجاد تغییر در فکر، عمل و بینش صورت می‌گیرد یادگیری و آموزش دو جنبه درهم‌تنیده‌ای هستند که رابطه مستقیمی باهم دارند. با نوع و کیفیت آموزش می‌توان کیفیت یادگیری را تعیین کرد با ارتقاء در الگوی یادگیری می‌توان کیفیت یادگیری را بالا برد (زاکرمن و همکاران، ۲۰۱۹: ۴) به دلیل تغییر و ارتقای تکنولوژی جامعه نمی‌توان روش‌های تدریس قدیمی را به کاربرد زیرا ناکارآمد هستند. استفاده از روش‌های جدید در تدریس به معنای ارتقای سطح تفکر دانش‌آموزان همراه با سطح تکنولوژی موجود در جامعه است و این روش‌ها

استراتژی‌های کارآمد یادگیری و مدیریت مؤثر کلاس می‌باشند (ادی و لوسیر، ۲۰۱۳: ۲۰). پس از علاقه‌مندی دانش‌آموز به مطالب درسی پیش‌زمینه مشارکت و فعالیت او خواهد بود. پس از مشارکت در درس لذت و رضایت از یادگیری در اکثر مواقع حاصل می‌شود اگر دانش‌آموز از مطلب آموزشی لذت برد می‌توان گفت به ایده ال آموزش رسیده‌ایم. با وجود علاقه‌مندی به موضوع درس دانش‌آموز تلاش بیشتری را برای یادگیری از خود نشان خواهد داد و در او پدیدار می‌شود (رشید و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۱) برنامه‌ریزی برای گنجاندن مطالب درسی که بر اساس سن، محیط جغرافیایی و نوع علاقه‌یادگیرندگان تنظیم شود به نظر می‌رسد می‌تواند در رفع مشکلات تحصیلی و یادگیری که در نظام آموزشی وجود دارد کمک کند. روش‌های آموزشی مبتنی بر علاقه دانش‌آموزان شور و شوق آن‌ها را در محیط آموزشی برمی‌انگیزد و مشارکت آنان را ترغیب می‌کند و حتی ناامیدی مربوط به خواندن کتاب درسی را کاهش می‌دهد (پاناگوپولو و وروی، ۲۰۱۸: ۱۳۹). این موارد حتی اگر در سیستم‌های آموزشی هم نباشد در شیوه‌ها و تکنیک‌های آموزشی معلم‌ها گنجانده شود بازبینی تکنیک‌های آموزشی با توجه به شرایط و زمینه‌های روحی و محیطی دانش‌آموزان به بهبود یادگیری کمک می‌کند این امر حتی در بعد بلندمدت زمانی تأثیر مثبت خود را نشان خواهد داد (دانلوسکی و همکاران، ۲۰۱۳: ۲۵) در این زمینه نیز معلمان خوب و حرفه‌ای نه تنها باید شیوه‌های تدریس حرفه‌ای را آموخته باشند بلکه در ارائه بازخورد مثبت و سازنده اهمیت دهند. (فرید و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۷)

یکی از مهم‌ترین راه‌های ایجاد شوق یادگیری در دانش‌آموزان، وجود و امکان استفاده از امکانات آموزشی است. استفاده از امکانات آموزشی مطالب درسی را برای دانش‌آموزان ملموس‌تر و جذاب‌تر می‌کند اما واقعیت آن است که در بسیاری از مدارس نمی‌توان امکانات آموزش کافی را انتظار داشت. یافتن و تهیه وسایل آموزشی در اکثر مواقع با مشکل مواجه می‌شود. پس برای رفع این نقص باید از راهکارهای دیگری استفاده کرد. درس جغرافیا با

---

1 Eady & Locyer,

2 Panagopoulou & Verevi

3 Dunlosky

4 Fareed

توجه به نگاه خاص و کلیشه‌ای حاکم در جامعه در جایگاه اهمیت و واقعی خود قرار ندارد می‌توان این فرضیه را وارد دانست که نوع کلاس و شیوه‌های آموزشی در مدارس به این دیدگاه منفی دامن می‌زند زیرا بر اساس پژوهش در جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق این نتیجه برداشت شد که درصد بالایی از دانش آموزان در کلاس جغرافیا با تنها چیزی که برخورد داشتند صحبت کردن و سخنرانی یک‌طرفه معلم بوده است. پس این موضوع به یقین باعث می‌شود که این کلاس برای دانش آموزان خسته‌کننده باشد؛ بنابراین یکی از روش‌های تدریس که برای بالا بردن علاقه دانش آموزان به جغرافیا اهمیت دارد. استفاده از تلفیق نمایش و ایفای نقش است. در این روش معلم می‌تواند موضوعات جغرافیا را با توجه به محیط، سن و سال و موضوع مورد نظر در کلاس پیاده‌سازی کند.

هرچند نگارندگان این مقاله پژوهشی در زمینه استفاده از روش ایفای نقش و نمایش در جغرافیا نیافته‌اند اما تحقیقات اثبات کرده‌اند استفاده از این روش، علاقه و مشارکت دانش آموزان در کلاس را ارتقاء می‌دهد. هلاجیان و سعدی پور (۱۳۹۵) در تحقیق خود به بررسی اثربخشی آموزش به روش ایفای نقش بر مسئولیت‌پذیری دانش آموزان دختر اول دبیرستان پرداختن نتایج تحقیق آن‌ها ثابت کرد که روش ایفای نقش بر مسئولیت‌پذیری دانش آموزان اثربخش بوده است بنابراین معلمان می‌توانند برای افزایش مسئولیت‌پذیری و ارتقای علاقه دانش آموزان از روش ایفای نقش استفاده کنند (هلاجیان و سعدی پور، ۱۳۹۵: ۱۵۱) کریمی و یار ویسی (۱۳۹۸) در تحقیق خود به بررسی تأثیر آموزش به شیوه ایفای نقش بر پرخاشگری و ابراز وجود پسران نوجوان مراکز شبانه‌روزی پرداختن نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که متغیر وابسته ابراز وجود و پرخاشگری در گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل، تفاوت معناداری داشته است پس به‌طور کلی به این نتیجه رسیدند که این نوع آموزش بر کاهش پرخاشگری مؤثر بوده است (کریمی و یارویسی، ۱۳۹۸: ۱۲۱). نجفی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود به مقایسه تأثیر روش ایفای نقش و سخنرانی بر آگاهی کودکان دبستانی در زمینه تغذیه سالم پرداختند. نتیجه بررسی آن‌ها اثبات کرد که افزایش آگاهی در روش ایفای نقش بیش‌تر از سخنرانی است (نجفی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۰۵). اینوآ و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی اثر استفاده از هنر نمایش بر علاقه و میزان یادگیری دانش آموزان پرداخته‌اند. نمونه مطالعه آن‌ها متشکل از دانش آموزان کلاس‌های ششم و هفتم بودند که مدارس آن‌ها در یک سطح و محله بودند یافته‌های آن‌ها نشان دادند که دانش‌آموزانی که در کلاس از روش تلفیق نمایش با موضوع درسی استفاده‌شده است در مقایسه با هم‌تایان آن‌ها عملکرد بهتری داشتند و در

کلاس‌های درس علاقه بیشتری از خود نشان داده‌اند (اینوآ و همکاران، ۲۰۱۴: ۱۶). گوالدرون و کاستیلو (۲۰۱۸) در تحقیق خود به بررسی اثر عاطفی و علاقه حاصل از بکار بردن روش نمایش در تدریس پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان داد استفاده از این روش نه تنها بر یادگیری مؤثر دانش آموزان اثر مثبت می‌گذارد بلکه به رشد همکاری‌های عاطفی، علاقه به کارهای گروهی آن‌ها تأثیرگذار بوده است (گوالدرون و کاستیلو، ۲۰۱۸: ۲۱۱). این پژوهش به دنبال ایجاد علاقه در دانش آموزان در درس جغرافیا بر اساس روش تدریس ایفای نقش است. معلم می‌تواند با روش ایفای نقش در مورد موضوعات جغرافیایی که می‌توان این روش را در آن بکار برد کلاسی باعلاقه و توأم با همکاری را ایجاد کند.

مبانی نظری

وقتی دانش آموز خود را در غالب یک نقش دربیانورد نه تنها مفاهیم آن را بهتر درک می‌کند بلکه می‌تواند مفاهیم خود را به همکلاسی‌های خود انتقال دهد. روش ایفای نقش برخلاف بعضی اظهارنظرها با تئاتر (نمایش) متفاوت است؛ و تفاوت اساسی آن در نحوه فهم و چگونگی اجرا دارد. در تئاتر، نمایشنامه‌نویس جزئی‌ترین اعمال را می‌نویسد و به‌طور دقیق گام‌به‌گام آن‌ها را بر کارگردان و بازیگران دیکته می‌کند و بعد از تمرین‌های متعدد بازیگران آن نقش‌های محول شده را اجرا می‌کنند. خوب بودن تئاتر به نمایشنامه‌نویس و کارگردان و بازیگران مربوط می‌شود و بازیگران در اکثر مواقع حتی در جزئی‌ترین چیزهای تئاتر دخالتی ندارند و فقط اجراکننده هستند و اگر بازیگر تئاتر عالی باشد، نحوه اجرای خوب جزئیات دیکته شده نمایش‌نامه است. در ایفای نقش برای فهم درس‌های کلاسی ایفاگر نقش از قیدوبند نمایشنامه آزاد می‌شود و خود را جایگزین نقشی که برعهده گرفته است می‌کند. منظور از ایفای نقش، تعیین موقعیت‌های کمابیش ساختاریافته‌ای است که در آن‌ها فراگیران، متناسب با تعبیرشان از نقشی که برعهده گرفته‌اند به‌صورت فی‌البداهه و از پیش تعیین نشده رفتار می‌کنند برای ایفای نقش، هفت هدف از قبیل:

۱- اجازه دادن به فراگیران برای عملی کردن آنچه آموخته‌اند؛

۲- داشتن مبانی محکم برای بحث؛

۳- توسعه آگاهی فراگیران از احساسات خود؛

۴- توسعه آگاهی فراگیران از احساسات اطرافیان؛

۵- ارتقاء کار گروهی؛

۶- ایجاد علاقه؛

۷- ایجاد اشتیاق در فراگیران (موسی پور، ۱۳۹۲: ۵۴-۵۵)

یکی از نقاط قوت ایفای نقش آن است که می‌تواند به راحتی با الگوهای دیگر تدریس تلفیق شود این انعطاف سبب می‌شود که هم دانش آموز راحت تر عمل کند و هم اینکه معلم آسوده تر نقش‌ها را به دانش آموزان بسپارد. یکی از روش‌های آموزش که می‌تواند به راحتی با ایفای نقش عجین و تلفیق شود روش اجرای تئاتر است بدین صورت که یک برنامه کلی اجرای تئاتر نوشته شده را به دانش آموزان می‌دهیم ولی جزئیات اجرای آن می‌تواند به صورت فی‌البداهه و با راحتی دانش آموزان اجرا شود. در تدریس جغرافیا می‌توان از روش ایفای نقش و به نمایش درآمدن موضوعات درس استفاده کرد.

اهمیت درس جغرافیا

زندگی روزمره ما با جغرافیا درهم تنیده است هر یک از ما در یک مکان منحصر به فرد زندگی می‌کنیم و در تعامل مداوم با محیط اطراف هستیم. ما برای درک فعالیت‌های خود در محیط و الگوی زندگی مناسب ضروری است که جامعه انسانی و محیط را با تفاوت‌های آن‌ها درک کنیم. این فهم را می‌توان در سه عبارت معنی‌دار خلاصه کرد: چه چیزی کجاست؟ چرا آنجا؟ و چرا از آن مراقبت می‌کنیم؟ دانش آموزان با فرصت برای کشف این سه جنبه از جغرافیا به عنوان سه الگو و رکن اساسی فرایندها و روابط متقابل درون و بیرون محیط فیزیکی و جوامع انسانی را در زمین بررسی می‌کنند (برنامه درسی اونتاریو، ۲۰۱۸: ۱۲) جغرافیا دانشی یکپارچه از دو موضوع کلی علم محیط و علوم اجتماعی است این امر نقش مهمی در گسترش سواد توسعه‌ای علمی فراگیران دارد. همچنین این ویژگی علم جغرافیا پتانسیل گسترده‌ای از فرصت‌های یادگیری علوم می‌دهد که رابطه متقابل باهم دارند (برنامه درسی جغرافیا برای دوره متوسطه، ۲۰۱۵: ۲). آموزش جغرافیا به حدی اهمیت دارد که در بعضی کشورهای پیشرفته در زمینه آموزش برای اینکه معلم بتواند گواهینامه تدریس جغرافیا از دانشگاه دریافت کند باید دوره بین‌المللی (جهانی) جغرافیا را بگذرانند و این دوره ابتدا در دوره ابتدایی اعمال شده بود اما پس از آن در دوره‌های دبیرستان تعمیم داده شد (بریش، ۲۰۱۶: ۲) دانش

1 -The Ontario curriculum,

2 -Geography syllabus for the secondary

3- Brysch

شناخت محیط و جغرافیا اگر به صورت جذاب، پویا و کاربردی تدریس شود می تواند در آینده برای محیط انسانی و طبیعی فایده زیادی داشته باشد. مهارت های جغرافیایی دانش آموزان، به راحتی می تواند برای حل طیف گسترده ای از مشکلات زندگی روزمره دانش آموزان استفاده شود (گوکچه، ۲۰۱۵: ۱۳۴۵^۱)

ایفای نقش و نمایش در درس جغرافیا

آموختن از طریق ارتباط نمایشی موقعیت بهتری برای دستیابی به فهم و دانش توسط فراگیر را به وجود می آورد. استفاده از روش نمایش و ایفای نقش در جغرافیا نه تنها فهم و یادگیری فراگیران را ارتقا می دهد بلکه ۴ امر مهم را می تواند رقم بزند.

۱- ایجاد علاقه.

۲- بالا رفتن اهمیت درس جغرافیا و علوم محیطی در بین دانش آموزان.

۳- ارتقا حس همکاری گروهی در بین فراگیران.

۴- تقویت روحیه بیان و خودباوری در دانش آموزان.

داده ها و روش کار

مبنای این پژوهش یافتن میزان تأثیر روش تدریس ایفای نقش و نمایش بر علاقه مندی دانش آموزان به جغرافیا می باشد. در این تحقیق با استفاده از جامعه آماری دانش آموزان در دسترس نگارندگان^۲، اقدام به بررسی اثر روش تدریس مورد نظر پرداخته شده است. روش این تحقیق میدانی و آمار توصیفی است. تعداد افراد این جامعه آماری ۴۵۵ دانش آموز دبیرستانی شهرآبادان که درس جغرافیا داشته اند را شامل می شود. حجم نمونه مورد مطالعه بر اساس فرمول مورگان محاسبه شد که تعداد آن ها ۲۰۸ نفر می باشد. این تحقیق شامل ۵ مرحله سنجش و نظرسنجی می باشد.

یافته های تحقیق

مرحله اول: از کل جامعه آماری به طور آزادانه در یک برگ پاسخ نامه سؤال گردید به کدام موضوع جغرافیا در طول سال های تحصیل در دبیرستان بیشتر علاقه مند بودید؟

1-Gokce

۲ - دانش آموزانی مدنظر قرار گرفتند که نگارندگان در سال ۱۳۹۸ دبیری جغرافیای آن ها را بر عهده داشتند.

مرحله دوم: انتخاب شش موضوع مورد اشاره دانش آموزان بدین صورت که از حد میانگین تعداد بالاتر بوده‌اند. در این مرحله شش موضوعی که بیشترین فراوانی علاقه‌مندی را دارا بودند عبارت‌اند از: ۱- انواع اقلیم‌ها ۲- ناحیه‌ها ۳- ناهمواری‌ها و اشکال زمین ۴- اقوام و فرهنگ ملل ۵- گردشگری ۶- مکان‌یابی در جغرافیا (مکان‌یابی سکونتگاه)

مرحله سوم: برای سنجش اثر ایفای نقش و نمایش در ارتقا علاقه به موضوعات جغرافیا به صورت نمونه‌گیری تصادفی به تعداد ۷۱ کلاس که شامل ۲۰۸ دانش‌آموز می‌شد مورد ارزیابی قرار گرفتند. در کلاس‌های مورد آزمایش ۲ مورد از شش موضوع که دانش آموزان بیشترین علاقه را به آن‌ها داشته‌اند انتخاب شدند بدین صورت که حد میانگین بیشترین علاقه بودند. سپس با استفاده از ترکیب ایفای نقش و نمایش بار دیگر در ۷ کلاس انتخاب شده توسط نقش‌آفرینی دانش آموزان و راهنمایی معلم تدریس شد. ترکیب ایفای نقش و نمایش بدین صورت است که نمایشنامه‌ای با همکاری معلم و دانش آموزان نوشته شد اما در زمان اجرا دانش آموزان ضمن اجرای نمایش می‌توانستند فی‌البداهه در موقع اجرای نمایش چیزهایی را بیان کنند. به‌عنوان مثال دانش آموزان برای مکان‌یابی، «سد» را به دلخواه خود انتخاب کردند که برای ساخت آن بحث کنند که مکان مناسب برای سد چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد. بدین صورت اجرا شد که دو گروه از دانش آموزان در برابر هم قرار گرفتند گروهی از آن‌ها به‌عنوان نمایندگان کارفرما (وزارت نیرو) و گروه مقابل نماینده پیمانکار بودند. در ضمن ایفای نقش آن‌ها مطالب مربوط به شیوه مکان‌یابی گفته شد. این موضوع برای فهم مطلب مکان‌یابی سکونتگاه بسیار مؤثر بود.

مرحله چهارم: پس از اجرای نمایش‌ها در کلاس‌های منتخب (حجم نمونه) دو موضوع انتخابی مورد نظر، هم‌زمان در آن هفته آن موضوع‌های درسی در دیگر کلاس‌های جامعه آماری فقط به صورت روش سخنرانی تدریس شد.

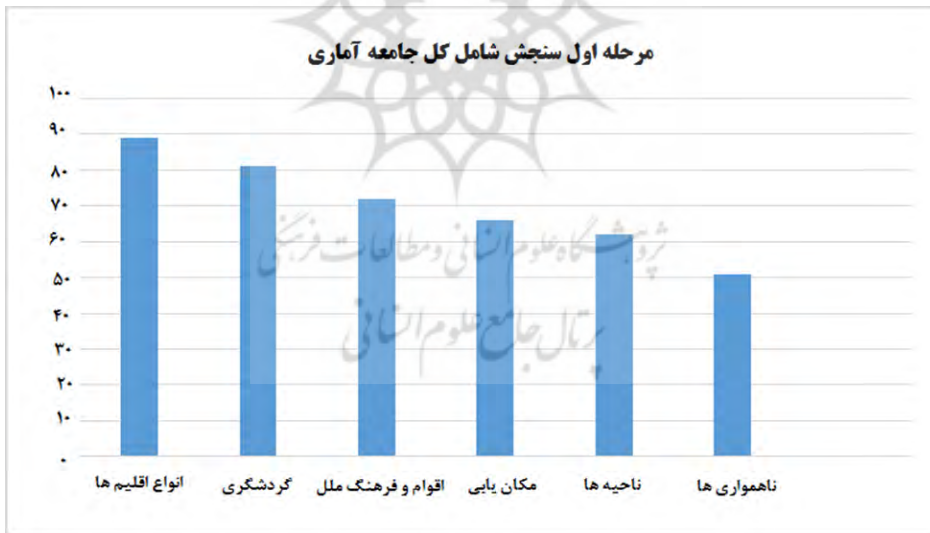
نمونه‌ای از اجرای ترکیب ایفای نقش و نمایش در مورد مکان‌یابی

منبع: نگارندگان

مرحله پنجم: در این مرحله مقایسه پاسخ‌ها بین دو گروه مورد ارزیابی و مقایسه قرار گرفت.

تحلیل و بحث نتایج

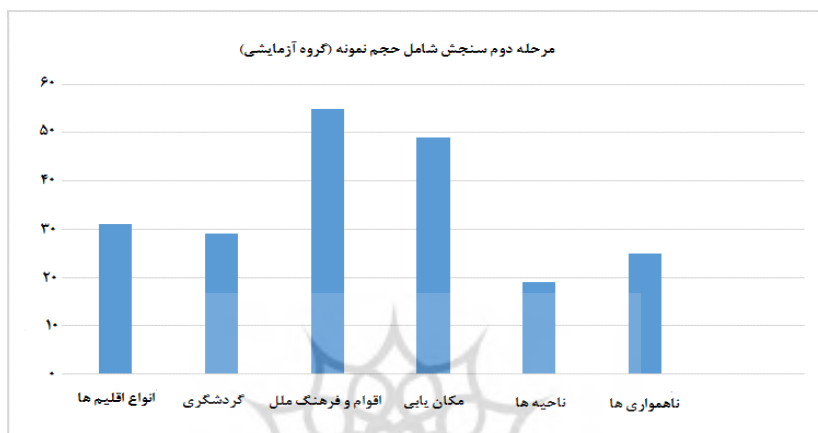
برای بررسی و تحلیل خروجی آماری و نشان دادن آن‌ها نگارندگان اقدام به رسم نمودار نموده‌اند. این امر معرف نتایج زیر بوده است.

نمودار خروجی ۱ از موضوعات موردعلاقه دانش‌آموزان کل جامعه آماری

منبع: نگارندگان

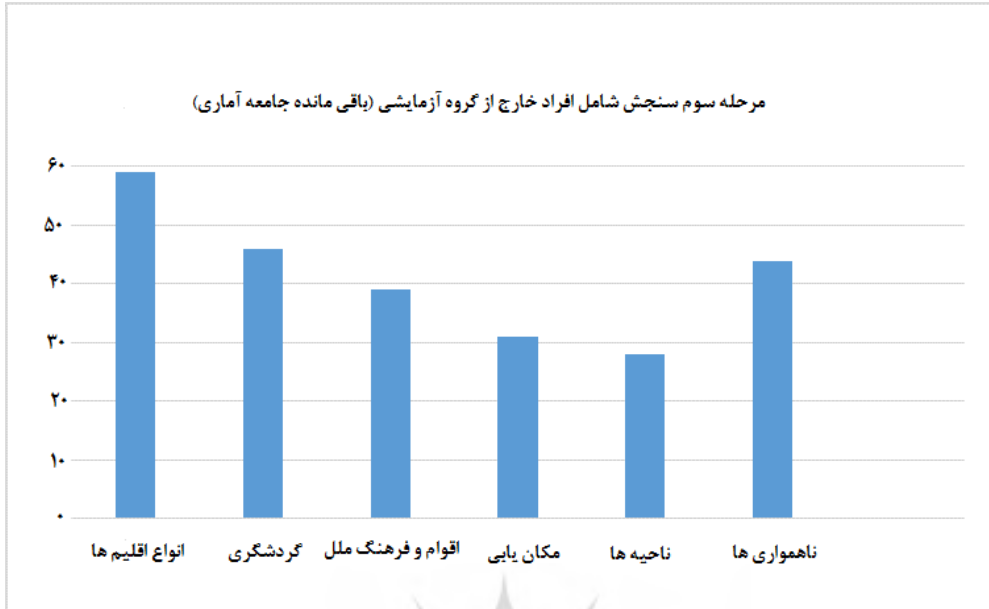
نتایج مرحله اول سنجش نشان می‌دهد بالاترین فراوانی علاقه‌مندی که تعداد ۸۹ نفر بیان کرده‌اند که به آن علاقه‌مند هستند موضوع انواع اقلیم‌ها در درس جغرافیا است. در این مرحله موضوعاتی که تعداد بسیار کمی از جامعه آماری آن‌ها را بیان کردند حذف شد و فقط ۶ موضوعی که بالاترین فراوانی را داشتند مدنظر قرار گرفت بین این ۶ موضوع بحث مکان‌یابی و فرهنگ ملل حد وسط را داشته‌اند و برای سنجش مرحله بعد انتخاب شدند.

نمودار خروجی ۲ از موضوعات موردعلاقه دانش آموزان که توسط حجم نمونه پاسخ داده شد.

منبع: نگارندگان

استفاده از روش‌های نوین تدریس که جایگزین روش سخنرانی و معلم محور است می‌تواند در افزایش علاقه دانش آموزان به درس مؤثر باشد. در مرحله دوم سنجش این تحقیق، خروجی نمودار پاسخ‌های دانش آموزان به‌وضوح تأثیر روش استفاده از ایفای نقش و نمایش در ارتقاء علاقه را نشان می‌دهد. در این مرحله مشخص شد که دو موضوع درسی که موردسنجش قرار گرفتند چگونه روش تدریس در ارتقا علاقه به آن‌ها مؤثر بود.

نمودار خروجی ۳ علاقه‌مندی دانش‌آموزانی که خارج از حجم نمونه بودند.

منبع: نگارندگان

خروجی سنجش گروه خارج از حجم نمونه نشان داد که تکرار دو درس تعیین‌شده به روش سخنرانی به‌طور کلی تأثیر ملموسی در نوع علاقه دانش‌آموزان نداشته است بدین‌صورت که علاقه‌مندی دانش‌آموزان با سنجش اول از کل جامعه آماری تغییر چندانی نداشت.

نتیجه‌گیری

در آموزش نوین نمی‌توان از روش صحبت کردن معلم و گوش دادن دانش‌آموز (روش سنتی) برای تدریس استفاده کرد. علاقه، شوق و لذت دانش‌آموز تأثیر زیادی بر یادگیری دارد اگر دانش‌آموز نسبت به درس جذب نشود نمی‌توان انتظار داشت که یادگیری پایدار در وی صورت پذیرد. این تحقیق هرچند نواقص زیادی دارد و نتایج می‌توانند تحت تأثیر متغیرهای زیادی از جمله نوع برخورد معلم در درس‌های مختلف شرایط کلاس و... باشد. مشاهدات عینی فارغ از نظر سنجی آماری نشان داد که جو کلاس در زمانی که از روش نمایش و ایفای نقش استفاده شد از شور و اشتیاق خاصی بین دانش‌آموزان ایجاد کرد. این سبک می‌تواند باعث ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان شود و مشارکت آنان را افزایش دهد. در این شیوه از سناریوهای دنیای واقعی برای یادگیری بهتر دانش‌آموزان استفاده می‌شود. در واقع ایفای نقش باعث

می‌شود تا دانش آموزان مهارت‌هایی مثل مذاکره، کار تیمی، مناظره، متقاعدسازی و... را فرا گرفته و یادگیری در آنان تعمیق یابد. روش تدریس ایفای نقش فرصت‌هایی را فراهم کرد تا دانش آموزان بتوانند با یک دید انتقادی هم سن و سالان خود را مورد نقد و بررسی قرار دهند. این روش تدریس نشان داد که دانش آموزان گرایش زیادی به مطلب درسی از خود نشان دادند. همچنین مشاهدات نشان دادند که اکثر دانش آموزان در طول سال‌های تحصیل خود روشی به جز روش سنتی در کلاس لمس نکرده‌اند. استفاده از روش ایفای نقش و نمایش در جغرافیا نه تنها لذت از یادگیری موضوعات جغرافیایی را به وجود آورد بلکه اهمیت موضوعات این درس مهم را در بین دانش آموزان ارتقا می‌دهد. روش تدریس ایفای نقش به بروز احساسات درونی دانش آموزان کمک کرد و آنها را با این احساسات آشنا نمود و در ضمن موجب رهایی آنها گردید. در واقع اجرای این روش باعث شد دانش آموزان با شور و شوق و هیجان جریان نمایش و در واقع تدریس را دنبال کنند. نتایج نظرسنجی‌های بین دانش آموزان و گرایش بهتر آنها نسبت به درس، اهمیت تحقیقات بیشتر در این موضوعات را گوشزد می‌کند. همچنین لازم است معلم‌های خلاق، محققان عرصه آموزش و صاحب‌نظران چگونگی اجرای روش‌های نوین تدریس را مطابق با موضوعات کتاب‌های درسی مدنظر قرار دهند. و در پایان چند پیشنهاد کاربردی مبتنی بر یافته‌های تحقیق ارائه می‌گردد.

۱- از آنجا که نگارندگان این مقاله کتاب‌های کار آموزش جغرافیا و مطالعات اجتماعی را بررسی کرده‌اند در این نوع کتاب‌ها فقط به صورت پیشنهاد کلی ذکر می‌شود که از نمایش برای تدریس استفاده شود. اما با ذکر مثال و قدم به قدم چگونگی انجام کار را توضیح نداده‌اند. با توجه به یافته‌های این تحقیق پیشنهاد می‌گردد در کتاب‌های آموزشی برای نومعلم‌مان با ذکر مثال موجود در کتاب درسی یک یا چند موضوع درسی به صورت نمایشی شرح داده شود.

۲- در کارگاه‌های آموزشی ویژه معلمان به نظر می‌رسد تدریس همیشه بر محور سخنرانی ارائه می‌گردد در این زمینه پیشنهاد می‌گردد که چند نمونه از روش‌های مبتنی بر کتاب‌های درسی مانند ایفای نقش و..... در کارگاه‌های آموزشی به معلم‌ها ارائه گردد.

۳- با توجه به تجربه‌های کسب شده در مدارس مختلف، دانش آموزان هر مدرسه با مدرسه دیگر تفاوت‌هایی دارند بنابراین موضوعات انتخابی برای روش تدریس ایفای نقش متناسب با آن مدرسه ارائه گردد و از تکرار شیوه اجرای تدریس در جاهای مختلف پرهیز گردد. یعنی در

هر مدرسه با توجه به شرایط یکی از مباحث جغرافیا به صورت جداگانه توسط معلم در کلاس با روش ایفای نقش تدریس شود.

۴- با توجه به ملموس بودن مباحث جغرافیایی در طبیعت پیشنهاد می‌گردد روش ایفای نقش حداقل به عنوان یکی از روشهای مورد تاکید در تدریس جغرافیا توسط گروه‌های محترم آموزشی عنوان و اجرا گردد.

منابع

- ۱- رشید؛ خسرو، یعقوبی؛ ابوالقاسم، کرد نوقابی؛ رسول (۱۳۹۰) بررسی و مقایسه تأثیر چگونگی طرح پرسش شفاهی کلاسی بر یادگیری درس ریاضی و علاقه دانش آموزان به این درس، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، شماره بیست و دوم، سال هفتم، صفحه ۱۲۵-۱۵۳.
- ۲- عبدی؛ علی، پرویزی؛ گلاره (۱۳۹۵) اثربخشی آموزش مبتنی بر شیوه راند بین بر رشد خلاقیت نوشتاری و بهبود نگرش دانش آموزان به درس انشاء، فصلنامه: رهبری و مدیریت آموزشی، سال دهم، شماره اول، صفحه ۴۷-۶۲.
- ۳- کریمی؛ پروانه، یارویی؛ فهیمه (۱۳۹۸) تأثیر آموزش مبتنی به شیوه ایفای نقش بر پرخاشگری و ابراز وجود پسران نوجوان مراکز شبانه‌روزی، نشریه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، سال بیستم، شماره ۲، صفحه ۱۲۱-۱۲۹.
- ۴- موسی پور؛ نعمت‌الله (۱۳۹۲) تدریس دانشگاهی: کدام روش؟ کدام الگو؟، نشریه پژوهش‌های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار)، دو فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد، سال بیستم، دوره جدید، شماره ۳، صفحه ۴۹-۷۸.
- ۵- میکائیلی؛ علی، معتمدی؛ وحید (۱۳۹۵) تحلیل محتوای کتاب‌های مطالعات اجتماعی و جغرافیایی دوره اول متوسطه بر اساس مؤلفه‌های آموزش جهانی، فصلنامه: خانواده و پژوهش، شماره ۳۱، صفحه ۷-۲۶.
- ۶- نجفی؛ سمانه، منصوریان؛ محمدرضا، خسروان؛ شهلا، جعفری قلعه جوقی؛ نعمت، جعفری آبی؛ سیما، خلیلی؛ فاطمه (۱۳۹۹) مقایسه تأثیر روش‌های ایفای نقش و سخنرانی بر آگاهی کودکان دبستانی در زمینه تغذیه، مجله دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران (حیات) دوره ۲۶، شماره ۲، صفحه ۲۰۵-۲۱۷.
- ۷- هلاجیان؛ مهدیه، سعدی پور؛ اسماعیل (۱۳۹۵) بررسی اثربخشی آموزش روش ایفای نقش بر مسئولیت‌پذیری دانش آموزان دختر اول دبیرستان، مجله روانشناسی مدرسه، دوره ۵، شماره ۲، صفحه ۱۵۱-۱۶۶.

- 8-Brysch, Carmen (2016) Status of geography education in the United States, A report for the National Geographic Society Education Foundation, published by: National Geographic magazine.
- 9-Dunlosky; John, Rawson; Katherine, Marsh; Elizabeth, Nathan; Mitchell (2013) Improving Students Learning Techniques: Promising Directions From Cognitive and Educational Psychology, Journal: Psychological science in the public interest, No.14 (p4-58)
- 10-Eady, Michelle, Loker, Lori (2013) Tools for Learning: Technology and Teaching strategies, published by: University of Wollongong.
- 11-Fareed; Muhammad, Ashraf; Almas, Bilal; Muhammad (2016) Esl Learners, writing skills: problems, Factors and suggestions, Journal of Education and social sciences, vol.4, No.2(p81-92)
- 12-Geography syllabus for the secondary cycle (2015) approved by the joint teaching committee on 12 and 13 february 2015 in Brussels.
- 13-Gokce, Nazli (2015) Social studies in improving students map skills: Teachers opinions, journal: educational sciences: theory and practice, vol.15, No. 5. (p1344-1365)
- 14-Gualdrón, Evelyn, Castillo, Edna (2018) theater for language teaching and learning: the theater, a holistic methodology, issues teach. Vol.20, No. 2. (صفحه ۱۲-۲۹)
- 15-Inoa, Rafael, Weltsek, Gustave, Tabone, Carmine (2014) A study on the Relationship between theater arts and student literacy and mathematics, Journal for Learning the Arts, vol.10, No.1.(p1-36)
- 16-Panagopoulou; Maria, Verevi; Alkistis (2018) Science education Adaptions for Non-Textbook instruction to students with learning and Other Disabilities: Achronological literature review, Magazine: US-China Education Review, vol.8, No.4.(p34-57)
- 17-The Ontario curriculum (2018) Social Studies and History and Geography, Ontario, Canada.
- 18-Zakirman, S. Lufri, N. Khairani, R. (2019) Factors influencing the use of lecture methods in learning activities: teacher perspective Magazin: Advances in social science education and Humanities research, volume 178.